
SOCIODEMOGRAFSKA
OBILJEŽJA
ISPITANIKA

SREDNJOŠKOLCI⁶² U GRADU ZAGREBU

Školske godine 1997./98. u Hrvatskoj je 202587 srednjoškolaca pohađalo 1948 srednjih škola.⁶³ U istoj školskoj godini, u gradu Zagrebu, bilo je 49545 srednjoškolaca. Učenici srednjih škola pohađaju škole različitih profila, kao što se može vidjeti iz donjih tablica:

ŠKOLA	Razredna odjeljenja				Ukupno
	1. raz.	2. raz.	3. raz.	4. raz.	
Gimnazija	12688	12420	12277	12212	49597
Umjetnička škola	1240	1191	836	711	3978
Četverogodišnja strukovna škola	20799	20592	20439	19195	81025
Trogodišnja industrijska škola	10410	10602	10489		31501
Trogodišnja obrtnička škola	8172	8840	10283	157	27452
Programi za NSS	138	87	13		238
Posebni programi TEŠ	439	383	405		1227
Trogodišnja obrtnička škola VOB	3716	2816	1037		7569

Tablica 2.

Srednjoškolci u Hrvatskoj u šk. g. 1997./98.

ŠKOLA	Razredna odjeljenja				Ukupno
	1. raz.	2. raz.	3. raz.	4. raz.	
Gimnazija	3815	3891	3993	3943	15642
Umjetnička škola	476	496	417	381	1770
Četverogodišnja strukovna škola	5005	5005	5476	5257	20743
Trogodišnja industrijska škola	1594	1791	1733		5118
Trogodišnja obrtnička škola	1494	1595	1761		4883
Programi za NSS	49	33			82
Posebni programi TEŠ	166	147	176		489
Trogodišnja obrtnička škola VOB	328	301	189		818

Tablica 3.

Srednjoškolci u gradu Zagrebu u šk. g. 1997./98.

Ako usporedimo ukupan broj srednjoškolaca u Hrvatskoj s brojem srednjoškolaca koji pohađaju srednju školu u gradu Zagrebu, onda zagrebački srednjoškolci čine četvrtinu svih srednjoškolaca u Hrvatskoj. Za naše smo istraživanje odabrali uzorak od 904 ispitanika (srednjoškolca), što u odnosu na sveukupni broj srednjoškolaca u gradu Zagrebu čini 1,8%. S obzirom na spol, odnos je slijedeći: 439 muških ili 48,6% ispitanika, i 460 ženskih ili 50,9% ispitanika, 5 ili 0,5% nije odgovorilo.

DOBNA STRUKTURA ISPITANIKA

Za dobivanje ravnomjerne zastupljenosti svih životnih dobi koje obuhvaća adolescencija (od 14. do 19. godine), činilo nam se shodnim da za istraživanje u odabranim školama, izdvojimo po 10 učenika iz svakog odjeljenja u četverogodišnjim školama, ili 15 učenika iz svakog odjeljenja u trogodišnjim školama. Važno je pritom naglasiti da 14 i 15 godina odgovara 1. razredu; 15 i 16 godina odgovara 2. razredu; 16 i 17 godina odgovara 3. razredu i 18 i 19 godina odgovara 4. razredu.

Tablica 4.
Dobna struktura ispitanika

TVRDNJE	Frekvencije	%
14 godina	37	4,1
15 godina	221	24,4
16 godina	241	26,7
17 godina	225	24,9
18 godina	150	16,6
19 godina	22	2,4

Tablica 5.
Ispitanici po razrednim odjeljenjima

TVRDNJE	Frekvencije	%
1. razred	254	28,1
2. razred	239	26,5
3. razred	213	23,6
4. razred	189	20,9

Kako vidimo iz tablice 5 najmanji je broj ispitanih učenika koji pohađaju 4. razred. To je i razumljivo, jer u odabranom uzorku imamo trogodišnje strukovne škole, čiji program traje samo 3 godine.

ISPITANICI PREMA MJESTU ROĐENJA I MJESTU STANOVANJA

Većina ispitanika rođena je u gradu Zagrebu: 712 ili 78,7%, dok su 193 ili 21,3% rođeni u drugim županijama ili u inozemstvu. Iz podataka koje smo dobili može se uočiti određena demografska pokretljivost stanovništva. To je jednim dijelom bilo uvjetovano Domovinskim ratom u kojem je gotovo 1/3 stanovništva u Hrvatskoj, duže ili kraće vremensko razdoblje, mijenjala svoj stalni boravak. Mi u ovom istraživanju nismo istražili koliki je broj ispitanika imao ili još uvijek ima prognanički ili izbjeglički status. Svakako, zamjećuje se da najveći broj onih koji nisu rođeni u gradu Zagrebu, dolazi iz županija koje su bile najugroženije za vrijeme domovinskog rata ili pak iz susjedne Bosne i Hercegovine. Sve one koji su rođeni izvan Hrvatske smatramo rođenima u inozemstvu. Najveći broj njih dolazi iz Bosne i Hercegovine, ali i iz Njemačke jer su im roditelji na privremenom radu u toj zemlji.

Za mjesto boravka predvidjeli smo samo dvije mogućnosti: grad Zagreb i Županiju zagrebačku, vodeći pri tom računa da oni koji svaki dan pohađaju školu u gradu Zagrebu ne mogu dolaziti iz udaljenijih mjesta. Od ukupnog broja ispitanika njih 732 ili 81,0% stanuje u gradu Zagrebu, a 144 ili 15,9% izvan grada u širem području zagrebačke županije, a 3,1% nisu odgovorili.

TVRDNJE	Frekvencije	%
Zagreb	711	78,7
Županija zagrebačka	19	2,1
Županija krapinsko zagorska	4	0,4
Županija sisačko moslavačka	13	1,4
Županija karlovačka	4	0,4
Županija varaždinska	4	0,4
Županija koprivničko-križevačka	3	0,3
Županija bjelovarsko-bilogorska	5	0,6
Županija primorsko-goranska	4	0,4
Županija ličko-senjska	6	0,7
Županija virovitičko-podravska		
Županija požeško-slavonska	6	0,7
Županija brodsko-posavska	9	1,0
Županija zadarska	5	0,6
Županija osječko-baranjska	2	0,2
Županija šibensko-kninska	2	0,2
Županija vukovarsko srijemska	11	1,2

Tablica 6.
Ispitanici prema mjestu rođenja

Tablica 6. (nastavak)

TVRDNJE	Frekvencije	%
Županija splitsko-dalmatinska	6	0,7
Županija dubrovačko-neretvanska	1	0,1
Inozemstvo	76	8,4
Nije odgovorilo	13	1,4

ISPITANICI PREMA PROFILU ŠKOLE KOJU POHAĐAJU

Da bismo lakše organizirali i proveli istraživanje, odlučili smo se za četiri profila škola koje pohađa najveći broj srednjoškolaca u gradu Zagrebu: gimnazije, četverogodišnje strukovne škole, trogodišnje strukovne škole i umjetničku školu.

Tablica 7.
 Ispitanici prema profilu škole koju pohađaju

TVRDNJE	Frekvencije	%
Gimnazija	363	40,2
Četverogodišnja strukovna škola	414	45,8
Trogodišnja strukovna škola	79	8,7
Umjetnička škola	47	5,2
Nije odgovorilo	1	0,1

Najveći broj ispitanika pohađa četverogodišnju srednju školu 414 ili 45,8 %, zatim gimnaziju 363 ili 40,2% iz trogodišnjih strukovnih škola samo je 79 ili 8,7 % ispitanika i 47 ili 5,2 % ispitanika iz umjetničke škole.

NACIONALNA PRIPADNOST ISPITANIKA

Među ispitivanim adolescentima, njih 859 su Hrvati, što je 95,0% od ukupnog broja ispitanika, tako da se može govoriti o određenoj nacionalnoj homogenizaciji. Od ostalih nacionalnosti zastupljeni su: Srbi (5), Muslimani (5), Ukrajinac (4), Mađari (1) i Talijani (1). Zanimljiv je podatak da 3,2% ispitanika nije odgovorilo na ovo pitanje, odnosno 29 srednjoškolaca.

Tablica 8.
 Nacionalna opredijeljenost ispitanika

TVRDNJE	Frekvencije	%
Hrvat	859	95,0
Srbin	5	0,6
Musliman	5	0,6
Ukrajina	4	0,5
Mađar	1	0,1
Talijan	1	0,1
Nije odgovorilo	29	3,2

RELIGIJSKA PRIPADNOST ISPITANIKA

Kako se moglo i očekivati, većina ispitanika izrazila je svoj religiozni identitet kao pripadnost katoličkoj Crkvi. Od ukupnog broja ispitanika, njih 801 ili 88,6% izjasnilo se katolicima. Odmah iza njih slijede ateisti, njih 51 ili 5,6%, te Jehovini svjedoci 16 ili 1,8% i neopredjeljeni 16 ili 0,6%, itd. U vrlo niskim frekvencijama slijede ispitanici pravoslavne vjere (2), Muslimani (6), Protestanti (2), Židovi (2), indiferentni (3), agnostici (2) i "vjere u sebe" (2). Indikativan je podatak da 29 ispitanika ili 3,2% nije odgovorilo na ovo pitanje. Razlozi su nepoznati. Na osnovi tablice 9, može se govoriti i o određenoj homogenosti u izražavanju religijske pripadnosti. Najveći se broj adolescenata u gradu Zagrebu osjeća katolicima. Značajan je i postotak adolescenata koji se izjašnjavaju ateistima.

TVRDNJE	Frekvencije	%
Katolik	801	88,6
Pravoslavne vjere	2	0,2
Musliman	6	0,7
Jehovin svjedok	16	1,8
Protestant	2	0,2
Židov	2	0,2
Ateist	51	5,6
Indiferentan	3	0,2
Agnostik	2	0,3
Vjera u sebe	2	0,2
Neopredijeljen	16	0,6
Nije odgovorilo	14	1,5

Tablica 9.
Religijska pripadnost
adolescenata

ADOLESCENTI I OBITELJ

Polazeći od činjenice da obitelj ima najvažniju zadaću u procesu sazrijevanja adolescenata i u cjelokupnoj socijalizaciji, htjeli smo doznati u kakvim su odnosima adolescenti s roditeljima. Danas je obitelj pod pritiskom svekolikih društvenih promjena koje izazivaju sveopću krizu obitelji, koja se onda odražava i na život adolescenata. Htjeli smo saznati s kime adolescenti trenutno žive. U zapadnim zemljama nije rijetkost da već u adolescentnoj dobi mladi napuste obiteljsku zajednicu i žive sami, iako još nisu ostvarili potpunu ekonomsku neovisnost.

Pitanje je glasilo: s kim trenutno živiš?

Tablica 10.
S kim ispitanici žive

TVRDNJE	Frekvencije	%
S roditeljima	722	80,0
S jednim od roditelja	115	12,7
Sam(a)	2	0,2
U đaćkom domu	37	4,1
S prijateljem ili prijateljicom	4	0,4
Drugo	17	1,9
Nije odgovorilo	7	0,8

Kako se vidi iz tablice 10, najviše adolescenata živi s oba roditelja, njih 722 ili 80% od ukupnog broja ispitanika. Značajan broj ispitanika živi s jednim od roditelja, njih 115, što je 12,7% (ili svaki deseti) od ukupnog broja. U upitniku nismo tražili da navedu razloge zašto žive samo s jednim roditeljem. Možemo na temelju nekih društvenih pokazatelja zaključiti da razlozi mogu biti: rastavljeni roditelji, smrt jednog od roditelja, odsutnost jednog od roditelja zbog zaposlenosti (rad u inozemstvu) i samohrana majka ili samohrani otac. Jedan, ne tako visok, postotak srednjoškolaca živi u đaćkom domu. To su, u većini slučajeva, oni koji dolaze izvan Zagreba. Onih koji već u ovoj dobi žive s partnerom ili partnericom, vrlo je mali postotak (oko 0,4%). Naime, svega 4 ispitanika se izjasnilo da žive s prijateljem ili prijateljicom. I u ovim slučajevima nije jasno je li riječ o partneru ili možda samo o zajedničkom podstanarskom mjestu. Jedan manji broj izjasnio se za oblik koji je u anketi stavljen pod "drugo". Takvih je 17 (1,9%). Iz dobivenih rezultata možemo zaključiti da 174 ili 18,2% adolescenata, gotovo svaki peti ispitanik ne živi u potpunom obiteljskom zajedništvu što svakako ne smijemo zanemariti.

ODNOSI S RODITELJIMA

Zanimala nas je kvaliteta odnosa s roditeljima. Danas se u literaturi sve više ističe nestajanje "klasične napetosti" (sukoba generacija) između roditelja i djece. Adolescenti, kako pokazuju istraživanja, još su uvijek jako ovisni o roditeljima. Zbog produženog školovanja oni još dugo ostaju pod obiteljskim zaštitničkim plaštem. Također, istraživanja pokazuju kako dolazi do određene transformacije iz autoritarne obitelji u obitelj dijaloški usmjerenu.⁶⁴ Nema više sukoba generacija u razmjerima s konca 60-ih i sredinom 70-ih godina. Uočava se određeni ekvilibrij u uspostavljanju odnosa između djece i roditelja, što rezultira sve kasnijim napuštanjem roditeljske kuće.

Na prvi bi se pogled, mogao dobiti dojam da prevladavaju veoma dobri odnosi između roditelja i adolescenata. Međutim, rezultati ne pokazuju baš tako. Na naš upit: kako ocjenjuješ svoj odnos s roditeljima, njih 363 ili (40,8%) izjasnilo se da je taj odnos veoma dobar (izvrstan). U dobrim je odnosima s roditeljima 147 ili (16,3%) ispitanika. Svoje odnose ocjenjuju zadovoljavajućim 344 ili (38,0%) ispitanika. U prilično lošim odnosima s roditeljima živi 26 (2,9%) ispitanika.

TVRDNJE	Frekvencije	%
Veoma dobar (izvrstan)	371	41,0
Zadovoljavajući	340	37,6
Dobar	149	16,5
Prilično loš	27	3,0
Veoma loš	5	0,6
Nije odgovorilo	12	1,3

Tablica 11.
 Odnosi s roditeljima

Na temelju dobivenih rezultata može se zaključiti da u Hrvatskoj postoji određena napetost između adolescenata i roditelja. Pretpostaviti je da je taj sukob potenciran brzim promjenama koje zahvaćaju hrvatsko društvo i velikim utjecajima koji dolaze sa Zapada posredstvom masovnih medija. Većina roditelja odgajana je u drukčijem društvenom sustavu i posjeduje drukčiju ljestvicu vrednota nego što ju imaju njihova djeca. Roditelji puno sporije prihvaćaju “nove trendove” i ne razumiju nova interesna područja svoje djece. Za mnoge adolescente njihovi roditelji nisu više osobe za identifikaciju, stoga, još uvijek mnogi roditelji ne uspijevaju uspostaviti usklađeni odnos sa svojom djecom, priznajući im status ravnopravnog sugovornika u međusobnom dijalogu. Bilo bi interesantno ispitati koji su glavni uzroci u međusobnom nerazumijevanju! Možda je i ekonomski status jedan od čimbenika koji na svoj način regulira odnose između roditelja i djece.

OBRAZOVANJE RODITELJA ISPITANIKA

Na temelju dobivenih rezultata može se naznačiti određena socijalna struktura u kojoj žive adolescenti u gradu Zagrebu.

Podaci nam govore kako je najveći broj ispitanika čiji su roditelji završili četverogodišnju srednju školu: 261 (28,9%) očeva i 311 (34,4%) majki. Višu naobrazbu posjeduje 101 (11,2%) očeva i 112 (12,2) majki, a fakultetsku naobrazbu steklo je 242 (26,8%) očeva i 214 (23,7%) majki. Najviši

Tablica 12.
 Obrazovanje roditelja
 ispitanika

TVRDNJE	Frekvencije		%	
	otac	majka	otac	majka
Bez škole	6	9	0,7	1,0
1-3 razreda osnovne škole	15	19	1,7	2,1
Potpuna osnovna škola	56	95	6,2	10,5
Dvo ili trogodišnja škola za KV ili VKV	156	90	17,3	10,0
Četverogodišnja srednja škola	261	311	28,9	34,4
Viša škola	101	112	11,2	12,4
Fakultet	242	214	26,8	23,7
Postignuti magisterij ili doktorat	48	45	5,3	5,0
Nije odgovorilo	19	9	2,1	1,0

akademski stupanj (magisterij ili doktorat) postiglo je 48 očeva (5,3) i 45 (5,0) majki. Samo osnovnu školu završilo je 56 (6,2%) očeva i 93 (10,5%) majki, dok je bez škole 0,8% roditelja. Iz dobivenih podataka proizlazi da je još uvijek znatan broj roditelja koji ne posjeduju potpunu osmogodišnju školu (5,5%). Stupanj naobrazbe razlikuje se između očeva i majki, i to u korist očeva.

SOCIJALNI STATUS RODITELJA ISPITANIKA

Da bismo mogli dobiti uvid u socijalnu strukturu obitelji iz kojih dolaze adolescenti, zanimalo nas je koji posao obavljaju njihovi roditelji.

Tablica 13.
 Radni status roditelja ispitanika

TVRDNJE	Frekvencije		%	
	otac	majka	otac	majka
Nikad nije bio/bila zaposlen	5	51	0,6	5,8
Samostalni poljoprivrednik	9	20	1,1	2,0
Radnik	357	416	39,5	46,4
Obrtnik	151	75	16,7	8,3
Stručnjak (liječnik, odvjetnik, profesor, učitelj i sl.) i slobodne profesije	169	219	18,7	24,1
Menadžer, direktor sa 10 zaposlenih	59	40	6,5	4,4
Menadžer, direktor sa više od 10 zaposlenih	51	19	5,6	2,2
Pripadnik vojnih ili policijskih snaga (bez podređenih)	14	5	1,5	0,6
Pripadnik vojnih ili policijskih snaga na zapovjednom mjestu	18		2,0	
Slobodna profesija (umjetnik, glazbenik)	16	7	1,8	0,8
Nije odgovorilo	55	52	6,1	5,8

Kako se vidi iz tablice 13, najveći broj roditelja ispitanika ima status radnika: 357 (39,5%) očeva i 416 (46,4%) majki, što se poklapa s brojem roditelja koji posjeduju srednju i stručnu spremu. Zatim slijedi broj onih koji spadaju u kategoriju stručnjaka, bilo da su liječnici, odvjetnici, profesori, učitelji, slobodne profesije 169 (18,7%) očeva i 219 (24,1%) majki. Zanimljivo je da su u ovoj kategoriji u prednosti žene (+5,4%) u odnosu na muškarce. Među roditeljima priličan je broj onih koji posjeduju vlastiti obrt: 151 (16,7%) očeva i 75 (8,3%) majki. Obrtničkim poslovima više se bave muškarci (+ 8,4%) što je i razumljivo s obzirom na narav posla. Na temelju dobivenih rezultata može se zaključiti da je relativno mali broj nezaposlenih roditelja (0,6% očeva i 5,8% majki). A između zaposlenih najviše ih je među radnicima, stručnjacima i obrtnicima. Zanimljivo je i znatan broj roditelja koji se bave menadžerskim poslom (6,5% očeva i 4,4 % majki). Treba naglasiti da su neka zanimanja još uvijek u začetku, jer su dobila mogućnost razvijanja tek s novim demokratskim promjenama. Zato je vjerojatno da će se ovaj broj vrlo brzo mijenjati.

Osim stupnja obrazovanja i zaposlenja roditelja, zanimljivo nas je materijalno stanje obitelji iz kojih dolaze ispitanici kako bismo mogli vidjeti odražava li se materijalni status na religioznu strukturu ispitanika. Od ispitanika se zahtijevalo da napišu posjeduju li ili ne posjeduju navedene predmete. Kod navođenja određenih predmeta slijedili smo slijedeću logiku: navodili smo neke predmete čije posjedovanje ukazuje na prosječni materijalni status, a neposjedovanje na veoma nizak materijalni status, primjerice stroj za pranje rublja, televizor u boji, hladnjak. Također smo naveli predmete čije posjedovanje ukazuje na veoma visok materijalni status, primjerice: vikendica, stan u inozemstvu, veći čamac ili jahta, kompjuter.

TVRDNJE	Frekvencije		%		Nije odgovorilo	%
	ne	da	ne	da		
Televizor u boji	7	889	0,8	99,2	8	0,9
Satelitsku antenu	443	455	49,0	50,3	6	0,7
Kablovsku televiziju	618	276	68,4	30,5	10	1,1
Kompjuter	448	451	49,6	49,9	5	0,6
Vikendicu	471	430	52,1	47,6	3	0,3
Automobil	146	754	16,2	83,8	4	0,4
Video	135	765	14,9	84,6	4	0,4
HiFi	195	703	21,6	77,8	6	0,6

Tablica 14.
Materijalni status ispitanika

Tablica 14. (nastavak)

TVRDNJE	Frekvencije		%		Nije odgovorilo	%
	ne	da	ne	da		
Stroj za pranje rublja	22	880	2,4	97,3	2	0,2
Hladnjak	13	889	1,4	98,3	2	0,2
Mikrovalnu pećnicu	650	246	71,9	27,5	8	0,9
Stan u inozemstvu	831	63	92,0	7,0	10	1,1
Veći čamac ili jahtu	824	70	91,2	7,8	10	1,1

Faktorskom analizom dobili smo tri latentne dimenzije iz kojih se mogu jasno uočiti tri društvena sloja iz kojih dolaze adolescenti: visoki, srednji i niski. Najveći broj ispitanika pripada srednjem sloju, a 8,0% dolazi iz visokog društvenog sloja.

Tablica 15.
 Tablica faktorske strukture društvenih slojeva.

TVRDNJE	SREDNJI	NISKI	VISOKI
HiFi	,66410		
Kompjuter	,60173		
Satelitska antena	,57485		
Video	,57039		
Automobil	,53788		
Vikendica			
Stroj za pranje rublja		,76063	
Televizor u boji		,75580	
Hladnjak		,68238	
Veći čamac ili jahtu			,63531
Kablovsku televiziju			,61774
Mikrovalnu pećnicu			,50617
Stan u inozemstvu			,47889